

พรรษาที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๔๕)

จำพรรษาที่ วัดบ้านโคก ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

กลับจากประเทศลาวมุ่งสู่สกลนคร

ในระหว่างที่เรา(พระเจี๊ยะ) ได้รับคำสั่งจากท่านพระอาจารย์มั่นให้ไปดูแลอาการอาพาธของหลวงปู่เสาร์ที่วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลฯ นั้น ท่านพระอาจารย์มั่นได้พาหมู่คณะเดินทางออกจากวัดป่าสุทธาวาส มาพักที่บ้านนาสีนวล และบ้านนามนชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงเข้ามาพักที่เสนาสนะป่าบ้านโคกด้วยความผาสุกทั้งกายและจิตใจ ไม่มีการเจ็บไข้ได้ทุกข์

ดังนั้นขณะที่เรากำลังเดินทางกลับจากแขวงนครจำปาศักดิ์ ประเทศลาว ก็ได้ทราบข่าวว่า ท่านจะพักอยู่จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก เราจึงรีบเร่งฝีเท้าออกเดินทางจากอำนาจเจริญ จาริกรอนแรมตามหมู่บ้าน ตำบลมาเรื่อยๆ พักตามป่าช้า ท้องทุ่ง ลอมฟาง เขาป่า ภูผาหิน เดินเท้าค้ำที่ไหนดกนอนมันที่นั่น เพราะอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นมาเกือบสามปี ได้ประสบการณ์ในการอยู่ตามป่ามาบ้างพอสมควร ก็นึกเริ่มกินง่าย ถึงจะตายก็คิดว่าสะดวก

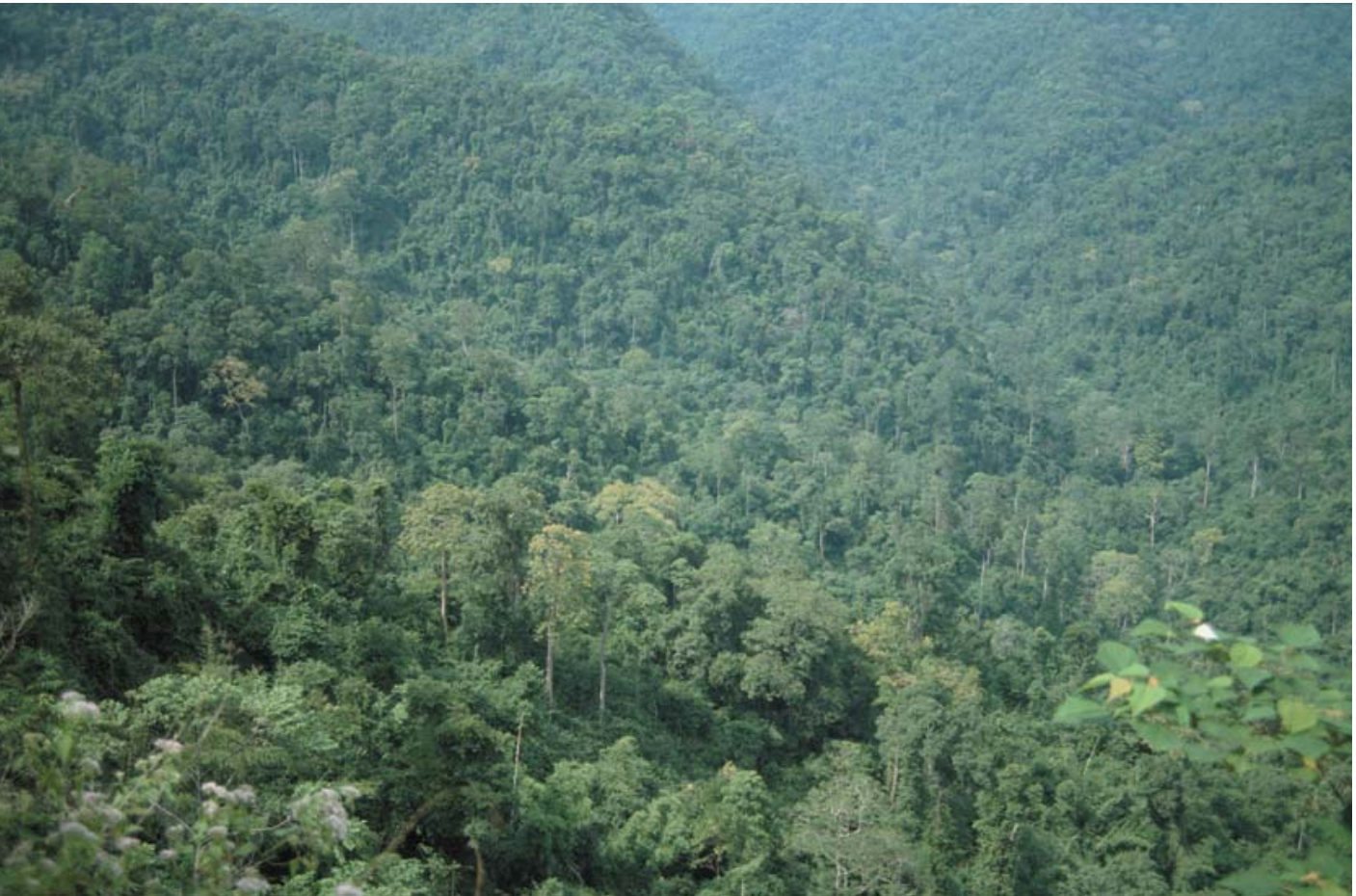
การเดินธุดงค์ในขณะนี้ จึงนับว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะได้พิจารณาธรรมเต็มความสามารถ เพราะไม่มีสิ่งใดก่อกวน พระพุทธร่องค์จึงตรัสธรรมะเกี่ยวกับการอยู่ป่าไว้มาก เพราะพระองค์ ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานในป่า ในอนาคาสน์ที่พระอุปัชฌาย์พร้าสอนเมื่อเราบวช ก็สอนให้ไปอยู่ป่า อยู่ตามรุกขมูลร่มไม้

ย่างเข้าสู่เดือนมีนาคม ฤดูแล้งแล้วอากาศร้อนอบอ้าว หาพักตามร่มไม้ชายเขาร่มยางใหญ่ มีทางลมพัดผ่าน ก็พอไล่อากาศร้อนอบอ้าวหนีไปได้บ้าง การออกมาจากท่าน อาจจะว่าเหวอยู่บ้าง แต่การออกมาปฏิบัติภารกิจตามคำสั่งของท่าน ก็เป็นความอุ່นใจภายใต้ร่มบารมี จะเดิน จะทำ จะพูด จะคิดอะไร มีเสียงเตือนของท่านแว่วมาทางโสตประสาทเสมอ เหมือนเราเดินวนเวียนอยู่ใต้ร่มไม้ร่มใหญ่ใบดกหนา อีกทั้งใต้ร่มไม้นั้น ก็มีน้ำให้อาบดื่มกิน นำพาความรำพึงหวังให้สดชื่นแก่จิตใจได้ไม่น้อย

ชีวิตพระป่าถ้าทำให้มันพระรุ่งพระรังนก มันหนักตนเอง “มันถ่วงหัวทุบหาง” ท่านพระอาจารย์มั่นท่านว่าอย่างนี้ นักบวชจยสี่ ไปที่ไหนกรงรัง ท่านพระอาจารย์มั่นท่านสอนอย่างนี้เสมอ ลากสักการะยอมฆ่าคนโง่ที่หลงมกมายได้ ว่า

ป่าเขา รุกขมูลร่มไม้เป็นที่
สัปายะของพระกรรมฐาน

ตัวได้ตัวดีกว่าคนอื่นเขา อันนี้เราจำเอาจนขึ้นใจ

ท่านสอนว่า “ถ่วงหัว ทูบหาง” เหมือนกับเวลาเขาดักสัตว์ในป่า เขาเอาก้อนหินหินกันไว้แบบ หมิ่นเหม่เอาไม้ค้ำไว้ ใส่เหยื่อเข้าไปวางไว้ กระรอก กระแต ลิง ค่าง อะไรพวกนี้เห็นอาหารนั้น ก็รีบวิ่งปรี๊ดเข้าไปเอาเหยื่อด้วยความอยาก เมื่อเข้าไปกินเหยื่อจะวิ่งชนไม้ที่ค้ำก้อนหินที่วางดักนั้น ก้อนหินนั้นก็จะหล่นลงมาทูปหัวตาย ในที่สุดสัตว์เหล่านั้นก็เป็นอาหารของมนุษย์ผู้ซึ่งฉลาดกว่า ภาษาทองาคือसानเขาเรียกว่า “ดักอีทูบ” สัตว์ตัวไหนหลงเข้าไปในกลลวงที่เขาหลอก ก็มีแต่ตาย อย่างทรมานเท่านั้น

สมณะที่ออกเจริญสมณธรรมตามป่าตามเขาก็เช่นเดียวกัน ไปเจอเสียงเย็นยอสรระเรีญ ว่า ขลังอย่างนั้นคืออย่างนี้ มีลาภสักการะ มีคนนับถือมากเข้าแล้วลืมตน ลืมพระธรรมคำสอนของ ครูบาอาจารย์ จิตใจโพล่ไปยินดีในปัจจัยสี่เหล่านั้น ก็จะถูกสิ่งเหล่านั้นทับหัวใจ ทูบหัวใจ ให้กลายเป็นผู้ไร้ศีลธรรม ไร้ยางอาย พิจารณาอะไร นั่งภาวนาอย่างไรก็จกจิตไม่ขึ้น จิตนั้นถูกกดทับด้วย กิเลสอย่างหยาบ เมื่อพิจารณาถึงคำสอนของท่านพระอาจารย์มันที่แว่วมาอยู่เรื่อย ๆ จึงไม่เกี่ยวยุ่งด้วย ผู้คน นำธรรมที่ท่านสอนมาพิจารณาตีให้แตกด้วยอริยสัจสี่ คลี่คลายไม่ลดละ จิตตอนั้นปราดเปรียว หมุนโดยอัตโนมัตติ

เมื่อรอนแรมภาวนาตามป่าทางอุบลฯ นครพนม มุกดาหาร แก่งกาลพอสสมควร จึงเดินตัดเข้าสกลนคร ในระหว่างทางนั้นผ่านป่าดงดิบ ต้นไม้ใหญ่โอบไม่รอบ ป่ายังคงเป็นป่า ลัทธิเลื่อยยังมีมาก แบกกลดเข้าป่าออกป่า ขึ้นภู ลงเขา เดินไปนานๆ จะพบหมู่บ้านสักหลัง ส่วนมากเป็นชาวไร่ ชุดดินทำไร่ในป่าลึกๆ เดินเหนื่อย ยากลำบากเหลือเกินนะ บางทีนั่งพักไต่ร่มไม้อากาศร้อนๆ ในตอนกลางวันกระหายน้ำ น้ำหมดก็อดทนเอา เดินไปสักเดี๋ยวก็เจอชาวบ้านป่า เมื่อเห็นพระก็รู้สึกจูงนำน้ำมาถวายด้วยศรัทธา โดยที่เราไม่ต้องบอก บางแห่งก็ผ่านทุ่งกว้างมีแต่ฝูงวัวฝูงควาย พวกเด็กเลี้ยงควายหยอกล้อหัวเราะร้องเพลงกันลั่นตามทุ่งนา

เมื่อพิจารณาไปหลายๆ อย่างด้วยปัญญาสามัญธรรมดานี้แหละ “โอ!... เขาหาอยู่หากินตัวเป็นเกลียว อดอยากลำบากแค้น แสนทุกข์แสนทน... เราก็นักบวชธรรมลำบากก็ต้องทนเพื่อลดทุกข์ ปลดปล่อยใจ เขาหากิน เราหาธรรม เขาแสวงเรื่องโลก เราแสวงธรรม” ตกพลบค่ำก็นั่งภาวนา ถ้ามีทางพอเดินก็เดินจงกรม เพื่อจะได้ไม่เก้อเขินเมื่อท่านพระอาจารย์มั่นทักถามเรื่องธรรมปฏิบัติ คือกลัวท่านดุเอาว่าออกไปไม่ตั้งใจปฏิบัติ

เมื่อเดินทางมาถึงสกลนคร ก็ตรงดิ่งเข้าไปที่อำเภอโคกศรีสุพรรณ บ้านโคกตรงไปยังป่าช้าบ้านโคก เป็นที่ที่ท่านพระอาจารย์มั่นพำนัก เมื่อถึงแล้วก็รีบเข้าไปกราบเรียนความเป็นไปทุกสิ่งอย่างเกี่ยวกับการมรณภาพของหลวงปู่เสาร์

เข้าจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก

ก่อนเข้าพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีพวกราษฎรโยม มาร่วมสร้างเสนาสนะเพื่อภิกษุผู้อยู่จำพรรษา ท่านพระอาจารย์มั่นจึงได้มอบให้เราไปควบคุมการก่อสร้างเสนาสนะจนแล้วเสร็จ ได้จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก ร่วมกับท่านพระอาจารย์มั่นในปีนั้น และพระอาจารย์มหาบัวก็ได้มาร่วมจำพรรษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นในปีนั้นด้วย

ฉายา “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง”

ในระหว่างพรรษา ท่านพระอาจารย์มั่นชอบเรียกเราว่า “เฒ่าซาเป้” หรือบางทีท่านก็เรียกว่า “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” ตามแต่ท่านจะพูดและสอนเพื่อเป็นคติเตือนหลังท่านอาจารย์มหาบัวท่านก็เมตตาเรียกเหมือนกัน

อยู่มาวันหนึ่งท่านพระอาจารย์มั่นได้พูดถึงหลวงปู่ขาวว่า “หมูเอ๊ย!...ให้รู้จักท่านขาวไว้นะ ท่านขาวนี่เธอได้พิจารณาถึงที่สุดแล้ว” หลังจากท่านกล่าวชมหลวงปู่ขาวแล้ว ท่านก็หันมาพูดเรื่องเราว่า

เสนาสนะท่านพระอาจารย์มั่น ที่วัดป่า
บ้านโคก อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัด
สกลนคร

“เออหมูเอ๊ย!... มีหมูมาเล่าเรื่องการภาวนาให้เราฟังที่เชียงใหม่เว้ย...เธอปฏิบัติของเธอสามสี่ปีเหมือนเรลองที่นครนายก ‘มันลงเหมือนกันเลย’ ท่านย้าว่าอย่างนั้น ท่านองค์นี้ภาวนา ๓ ปี เท่ากับเราภาวนา ๒๒ ปี อันนี้เกี่ยวเนื่องกับนิสัยวาสนาของคนมันต่างกัน”

การที่เรานำสิ่งที่ครูบาอาจารย์ชมมาแล้ว ไม่ได้หมายความว่าตนเทียมท่าน แต่การที่ฝึกปฏิบัติเร็วช้า เช่นนี้ แล้วแต่บุญกรรมและความเพียรของใครของมัน ที่พูดให้ฟังนี้ไม่ได้เทียบกับท่าน แต่นำสิ่งที่ท่านพูดมาพูดให้ฟัง จะได้ว่าเบื้องหลังเราปฏิบัติมาอย่างไร

การภาวนา การปฏิบัติ และชีวิตความเป็นอยู่ปัจจุบัน มันเกี่ยวเนื่องกับกรรมดีกรรมชั่วในอดีตและปัจจุบัน แล้วก็มาส่งผลให้เป็นไปในอนาคต คำว่าอนาคตก็คือ ปัจจุบันไปถึงเข้าแล้วก็ประสบชะตาอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ใช่การคาดเดาเอาว่าตอนนั้นจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

แต่การประสบกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตนั้นแหละ คือการรวมประมวลเอากรรมในอดีตปัจจุบัน

และอนาคตมาไว้ด้วยกัน เหมือนอย่างบางคนประสบชะตากรรมในทางร้ายในชีวิตหมดหวังสิ้นแรงใจ ระทมทุกข์ไม่มีทางออก ทั้งที่ปัจจุบันพากเพียรทำสมาธิแล้วในที่สุดเขาก็ปลิดชีพตัวเอง พร้อมทั้งฆ่าลูกและภรรยา เพราะเขาเหนื่อยหน่ายการที่จะอยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรี แต่เขาไม่ทราบความจริงในอดีตชาติเขาได้ทำให้คนอื่นย่อยยับไม่รู้กี่ครั้งกี่หน พอมาเกิดเป็นมนุษย์ทำอะไรก็หลงทางงมงาย ไม่เชื่อบาปกรรม เชื่อกันว่าตนบุญชาการได้หมด ปฏิเสธหลักธรรมที่จะนำมาประกอบกับใจ เมื่อประสบชะตากรรมที่โหดร้าย แล้วก็นำพาความน้อยอกน้อยใจเสียอกเสียใจมาเป็นเครื่องครอบงำจิต ในที่สุดก็ทำสิ่งที่เสียหายแก่ตนและคนอื่น เพราะคิดว่า วิธีนี้เป็นหนทางที่ฉลาดที่สุด และเป็นทางออกที่ดีเยี่ยม

คำว่า ประสบชะตากรรมที่โหดร้าย เพราะการประมวลมาของกรรมนั้นก็คือในอดีตเขาเคยทำความชั่วเสียหายไว้มาก กรรมนั้นก็ย้อนมาให้ผลในปัจจุบัน ปัจจุบันนั้นแหละเป็นปัจจุบันของอนาคตในอดีต กรรมนั้นจึงประมวลมาให้ผลเป็นครั้งไปแล้วแต่ผลเสวยและความรุนแรงของความดีชั่ว ถ้าความดีมากๆ ความดีนั้นก็จะให้ผลถึงที่สุด การดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม อันเป็นวัฏจักรที่พาหมุนวนนี้ การเดินทางของจิตมันจึงยืดยาวแทบจะหาที่ยุติไม่ได้ เพราะกิเลสเป็นเหตุให้สัตว์ทำกรรม ดี-ชั่วปะปนกันไป แล้วก็พากันเสวยผลแห่งกรรมนั้นโดยไม่มีสิทธิพิเศษปฏิเสธการกระทำนั้นๆ ว่าไม่ได้ทำไม่ได้ สิ่งใดที่ทำ สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่ทำ ไม่เป็นอื่น ทำดีที่สุด แม้จะปฏิเสธว่าข้าพเจ้า ไม่ได้ทำดี ความดีนั้นก็ต้องให้ผล แม้แต่บุคคลนั้นจะปฏิเสธ ความชั่วก็เหมือนกัน

ศาลาการเปรียญวัด
บ้านโคกที่ท่านพระ
อาจารย์มั่นใช้แสดง
ธรรมอบรมพระเถร
ปัจจุบันมีรูปหล่อของ
พระอาจารย์มั่น
ประดิษฐานอยู่

ตัวอย่างเช่นพระองค์ลีมาล ท่านฆ่าคนมาทำไมท่านสำเร็จอรหันต์ได้ การที่ท่านฆ่าคนมามาก พระพุทธเจ้าจะมาช่วยให้ท่านเป็นคนดีนั้น รู้สึกว่าจะไม่ยุติธรรม เหมือนๆ กับว่าพระองค์จะทรงลำเอียง ไม่ช่วยสาวกองค์อื่นๆ ที่ไม่ได้ฆ่าคนให้พ้นทุกข์ให้ไปหมดบ้าง ความจริงพระพุทธองค์พิจารณาเห็นจิตของพระองค์ลีมาลนี้ ได้ท่องเที่ยวอยู่ในวัฏสงสาร สร้างสมแต่ความดีมามาก มากกว่าด้านชั่ว คือใน همینๆ ชาติ ล้วนแต่เป็นคนดีมีศีลธรรม ความดีในอดีตของท่านมันมากกว่าความชั่วในปัจจุบัน เป็นไหนๆ นั่นแหละเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าจุตลกเธอขึ้นมาจากความชั่วนั้นได้ แล้วก็บรรลุนิพพาน เหมือนกับตาชั่งที่ใช้ชั่งสิ่งของ ของขึ้นไหนสิ่งใดมันหนักกว่า มันก็จะกดตาชั่งนั้นลงไปได้มาก ตามความหนักเบา กรรมดี-ชั่วก็เหมือนกัน ความดีมันมากๆ มันก็กดความชั่วให้จมดินไปได้ ยิ่งความดีมากขึ้นเรื่อยๆ ความชัวก็น้อยหายไปๆ จางไปๆ

เจ็บป่วยด้วยโรคปวดเส้นเอ็น

เมื่อเราจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคกกับท่านพระอาจารย์มั่น เราได้เกิดเป็นโรคชนิดหนึ่งคือ โรคเส้นเอ็น รู้สึกปวดเส้นอย่างแรงคล้ายถูกงูรัด เป็นจากเผลอลงมา อาการปวดขยายออกไปทั้งตัว เดินไม่ได้ ครุบาทองปาน ซึ่งเป็นสหธรรมิกที่เคยอยู่เชียงใหม่มักกับหลวงปู่มั่นด้วยกัน ได้ทำยาขึ้นขนานหนึ่ง โดยเอาข้าวสารแช่น้ำและตำเป็นน้ำแป้งขาวๆ ประมาณ ๔-๕ ขวดเหล้า แล้วเอาบอระเพ็ดทำใหญ่ มาตำ แล้วเอาน้ำใส่ กรองได้น้ำบอระเพ็ดพอประมาณ ๔-๕ ขวดเหล้าเหมือนกัน เสร็จแล้วเอาน้ำ แป้งและน้ำบอระเพ็ดที่ตำนั้นผสมกัน แล้วเอาไปฝังทั้งขวดไว้ที่ใต้บันไดบ้านสามคืน จึงชุดเอามาฉิน เวลาฝังให้จุกขวดโผล่จากดินประมาณ ๑ นิ้วฟุตตามพระวินัย น้ำแป้งข้าวนั้นพระจะฉินนอกเวลาไม่ได้ จึงต้องฉินระหว่างเช้าถึงเที่ยง ยานี้ฉินประมาณ ๓ วัน โรคที่เจ็บปวดตามเส้นนั้นก็หายไป ตำรายานี้ท่านว่าเป็นตำรายาของพระอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม มีคุณสมบัติแก้ไข้มาลาเรียได้ด้วย ขนาดของยาที่ฉินนี้ ให้ฉินวันละ ๑ ขวดเหล้า จนยาหมด

ระหว่างที่เราป่วยอยู่นี้ ท่านพระอาจารย์มั่นท่านเมตตาจัดอาหารมาให้ฉัน แต่เราไม่ฉัน กราบเรียนท่านกลับไปว่า “ครูบาจารย์ ถ้าจะตายก็ให้มันตายไปเถอะ” แต่ก็ไม่เป็นอะไร ต่อมาอีก ๒ วัน ก็หายเป็นปกติ

หลวงปู่มั่นเรียกเฒ่าชาเป่

หลวงตามหาบัวเล่าเรื่องปู่เจี๊ยะกับท่านพระอาจารย์มั่น

(ที่เสนาสนะป่าบ้านโคก ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร) เรา (หลวงตามหาบัว) เห็นเถียงกันดาด่าแต่เถียงท่านที่ไรอาจารย์เจี๊ยะหน้าผากแตก หลวงปู่มั่นท่านใส่ หน้าผากแตก แต่ก็แปลกอันหนึ่งนะ พอยอมกันที่ท่านก็หมอบทันทันทีเลย ใส่บั้งเบ้งๆ เอาขึ้นกับท่านนะ พอใส่ถูกสนับ ทางนี้พับหมอบเลย ท่านรักกันเหมือนพ่อกับลูก อาจารย์เจี๊ยะกับพ่อแม่ครูอาจารย์ มันเรานี้แหละ เราไปสังเกตดู อู้!... แปลกอยู่นะ ท่านไม่เรียกว่า ท่านเจี๊ยะละ ท่านเรียกว่า “เฒ่าชาเป่”

คือขาของท่านข้างหนึ่งมันเป็นอะไรไม่รู้ละ ปวดหัวเข่า ต้องได้ฉีดยา แอสไพรินอยู่เรื่อย ๆ พอบรรเทา ๆ แต่ไม่หายขาด เดินโยกเขยก ๆ ท่านจึงเรียก “เฒ่าซาเป้” ท่านเรียกอย่างนั้น ท่านเรียกด้วยความรัก ความเมตตา มันซึ่งนะ ท่านว่าอะไรก็ดี ท่านดูอะไรก็ดี มันซึ่งแปลกนะ

อย่างอาจารย์เจี๊ยะกับหลวงปู่มั่นได้กันอย่างนี้ใส่กันเปรี้ยว ๆ อาจารย์เจี๊ยะก็ไม่ถอยง่าย ๆ นะ ใส่เปรี้ยว ๆ จนกระทั่งพอถึงที่สนับ (หมายความว่า สนับมือที่ใช้ดี คำว่าสนับหมายถึงเข้าใจ) ใส่นี้ปั๊บ สลบหมดเลย ทุกทีเลย เราสังเกตดูนะ เปรี้ยวปร้าง ๆ ไม่ก็ประโยค ลักเดียวหมดเลย แล้วก็พูดกันธรรมดา พอเสร็จจากทะเลาะกันแล้ว ก็คุยกันธรรมดา ๆ เหมือนไม่เคยมีอะไรต่อกัน เราก็เป็นคนสังเกตนะ เราไปอยู่ที่แรก ดูก็แปลกนะ ลักษณะของหลวงปู่มั่นเรากับอาจารย์เจี๊ยะนี้ เหมือนพ่อแม่กับลูกแท้ ๆ ไม่ได้ผิดอะไรกันเลย ท่านสนิทกันขนาดนั้น สนิทกันด้วยความเมตตาของท่าน องค์กรนี้แหละองค์กรรักษาบริวารของท่าน

ท่านอาจารย์เจี๊ยะ ตอนท่านอยู่ที่นั่นท่านละเอียดลออมาก กิริยาภายนอกเป็นอย่างหนึ่ง แต่เวลาท่านเอาความละเอียดความสะอาด โอ!...ใครจะรู้ท่านได้วะ ท่านเป็นผู้รักษาบริวารของหลวงปู่มั่นนะ มีดนี้ท่านฝนเลื่อมวับ ๆ

หลวงปู่เจี๊ยะกำลังเดินจงกรม ขณะไปรักษาอาการอาพาธที่ จังหวัดราชบุรี

อะไรไปแต่ละชนิดหนึ่งไม่ได้นะ มีดนี้สำหรับหั่นผักอะไรๆ ถวายหลวงปู่ฉันเรา ท่านเป็นคนเก็บรักษาเอง ใครไปแตะของท่านไม่ได้นะ พอเสร็จแล้วท่านจะไปลับหิน ทุกอย่างมองดูแผลลิบๆ อะไรไปถูกชนิดหนึ่งรู้ทันที พอเวลาท่านมาศาลาปั๊บบ ท่านจะจับมีดมาดู ถ้าพอเห็นรอย “ใคร! มาจับมีดเรานี่ใคร!” ท่านไล่เบียดเลยเชียว (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นแหละ ท่านจึงละเอียดขนาดนั้น ไม่ว่าสบงจีวรอะไร เรื่องความสะอาดนี่ยกให้ท่านนะ ท่านละเอียดลออที่สุด ดูรักษาบาตรนี่ก็เหมือนกัน ใครไปแตะบาตรหลวงปู่ฉันไม่ได้ ท่านจริงจังรักษาขนาดนั้นล่ะ ท่านละเอียดมากทีเดียว แต่กิริยาที่ท่านแสดงนั้นมันอยู่ภายนอกมันไม่น่าดู เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะพูดอะไรต้องระวัง ถ้าจะพูดเกี่ยวกับอาจารย์เจี๊ยะนี่นะ บางคนเขาจะยกโทษกระทั่งเราเนี่ย มันบ้าต่อบ้าเอาอะไรมาพูดให้เขาฟังกันเนี่ย เอาเรื่องอาจารย์เจี๊ยะบ้ามาพูด หลวงตาองค์นี้ก็เป็นบ้าอีกแหละ เลยเป็นบ้า สอง สาม ไปเลย ผู้ฟังก็เลยพลอยจะเป็นบ้าไปด้วยกัน สามบ้าเข้าใจมั๊ย

เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ค่อยพูดนะ ถ้าเป็นวงภายในลูกศิษย์ลูกหาให้รู้เรื่องของท่านนะ เราพูดยันได้เลย อาจารย์เจี๊ยะนี่ “ผ้าชีริ้วห่อทอง” ก็เคยอยู่ด้วยกันมาสักเท่าไร ภายนอกภายในพัดกันซะพอแล้ว เข้าใจหรือเปล่าล่ะ ไม่ลองตรงนั้นจะลองตรงไหน มนุษย์เรานะ สวาทลงพระพุทธรูปเจ้าก็ลงตรงนั้น พุทธบริษัททั้งหลายลงพระพุทธรูปเจ้า ลงถึงขีดก็ลงแบบเดียวกัน ไม่ใช่ลงเพียงคำบอกเล่าเฉยๆ ลงเพราะเหตุผลด้วย ต่างอันต่างรู้ ต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างเห็นด้วยกัน ที่นี้ต่างองค์ต่างเห็นด้วยกันแล้วยันกันได้ อันนี้ก็เค็มเป็นยังงี้ เค็มหรือไม่เค็ม อ้อใช่แล้วใช่มั๊ย ทางนั้นก็มิล้น ทางนี้ก็มิล้น นี่เป็นยังงี้ เค็ม... หรือว่าอันนี้หวาน ไหนพอใส่เข้าลิ้นปั๊บบ อ้อ!...ใช่แล้วนั้น ก็เครื่องรับมันมีเหมือนกัน ธรรมชาติของพระพุทธรูปเจ้าเป็นเครื่องยืนยันเหมือนรสชาติต่างๆ นะ ลิ้นนี้มันเป็นเครื่องรับ เป็นเครื่องยืนยัน อันนั้นจะเผ็ด จะเค็มอะไรก็เป็นหลักธรรมชาติของอันนั้น อันนี้ไปสัมผัสเข้าปั๊บบ อ้อ!...เค็ม อ้าว!...ลองดูซิ เค็ม... อ้อ!...ใช่แล้ว โอ้!...อันนี้หวาน อ้าว!...ลองดู อ้าว!...หวาน นั้นมันรับกันอย่างนั้น

นั่นละธรรมชาติของพระพุทธรูปเจ้า เมื่อรู้ด้วยกันเห็นด้วยกันแล้ว เหมือนกับรสชาติต่างๆ ที่สัมผัสด้วยลิ้นด้วยปากของเราเนี่ยแหละ แล้วอาจารย์เจี๊ยะก็ โห!...ตั้ง ๔๐ กว่าปีวะ หือ...ไม่ใช่ ๔๐ กว่าปีนะ ตั้งแต่ท่านหลวงปู่ฉันล่วงไปตั้ง ๔๐ กว่าปี พ.ศ. ..๘๕ อยู่ด้วยกันมาตั้งแต่นั้น... แล้วก็เรื่อย เข้าออก เข้าออก พบกันเรื่อย ท่านเป็นคนจริงจังมาก ท่านไม่ค่อยเรียนมากแหละ

ถ้าเป็นลูกศิษย์ลูกหาเราก็พูดให้ฟังกันอย่างนี้ ใครมองท่านอย่าไปมองแต่กิริยาภายนอกอันนั้น อันนี้มันเป็นนิสัยอันหนึ่ง คือนิสัยอันนี้มันละไม่ได้ พระพุทธรูปเจ้าท่านก็ทรงรับสั่งไว้แล้ว นี่แสดงไว้แล้ว นิสัยวาสนามันเป็นของละไม่ได้ เป็นของประจำนิสัยของตนเอง ประจำตัวของตัวเอง เป็นแกนของนิสัย อันหนึ่งๆ แต่ละบุคคลๆ ละได้เฉพาะพระพุทธรูปเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น นั่นท่านก็บอก ทางดีท่านก็บอก ทางชั่วท่านก็บอก เป็นความเคยชินมา อย่างที่เคยพูดให้ฟังว่า

สนฺตกาโย สนฺตวาโจ
วนฺตโลกามิสํ ภิกขุ

สนฺตมโน สฺสุมหาโต
อุปฺสนฺโตติ วุจฺจตีติ

ใช้มัยท่านมหา (ท่านหันมาพูดกับพระมหากษัตริย์หนึ่ง) มันก็มาจากธรรมเนียม
นานแล้วผมเรียนผ่านไป ตั้งแต่ท่านยังไม่เกิดนี่ จะให้ผมไม่ลืมได้อย่างไร (หัวเราะ)
ผมก็ต้องลืมได้ละสิ (หัวเราะ) นี่แหละที่จะยกภษิตขึ้นมานี้ เพราะมีภษิตรูปหนึ่ง
แต่ก่อนท่านเป็นปฤชชน กิริยาท่านเรียบร้อยตลอดเวลาดูจำพับไว้ด้วยดี ไม่ว่าท่าน
จะอยู่ที่ใด บรรดาพระทั้งหลายคาดว่า ท่านเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้น จนกระทั่ง
เข้าไปกราบทูลพระพุทธรเจ้า ท่านเป็นยังงี้เองนี่ ท่านราบเรียบนักหนา ไม่ว่าจะ
อยู่สถานที่ใด เป็นอิริยาบถใด กิริยาท่าทางนี่เหมือนพับไว้ สวยงามเหลือเกิน
ท่านเป็นพระอรหันต์หรือยัง ภษิตรูปหนึ่งกราบทูลขึ้น พระพุทธรองค์ตรัสว่า ยัง
ไม่สิ้น

พระพุทธรองค์ตรัสต่อไปว่า ท่านรูปนี้มีอุปนิสัยเดิมมาตั้งแต่ชาติปางก่อน
ท่านเคยเกิดเป็นราชสีห์ เกิดเป็นราชสีห์ติดต่อกันมาหลายชาติ จนกระทั่งได้มา
เกิดเป็นมนุษย์ได้มาบวชนี้แหละ ท่านจึงมีกิริยาท่าทางดี กิริยาของท่านจึงเรียบ
ไปเลยอย่างนี้ แล้วเวลานั้น พอพูดอย่างนี้ก็ยกภษิตขึ้น

พระพุทธรองค์จึงนำเรื่องนี้เทศนาว่าการสั่งสอนพระ พระทั้งหลายได้บรรลุ
มรรคผลนิพพานน้อยเมื่อไหร่ในวันนั้น ทั้งพระสันตกายด้วย เมื่อแปลออกมา
ก็ได้ความว่า ผู้มีกายอันสงบ ผู้มีวาจาอันสงบ คือสงบจากบาปนะ ไม่ใช่สงบ
แบบคนตาย เข้าใจรีเปล่า คนตายทิ้งไว้ในโลง มันก็อยู่อย่างนั้น เเฉย... มัน
ตายมันก็สงบละสิ สงบแบบนั้น แต่ว่าผู้มีกาย วาจา ใจ อันสงบนี้ หมายถึงว่า
สงบจากบาป กายไม่คึกไม่คะนองไปทางบาป ก่อไฟเผาตัวเอง วาจาก็ไม่ทำร้าย
ป้ายสีผู้หนึ่งผู้ใด ไฟเพราะเพราะพริ้งด้วยเหตุด้วยผล ใจก็มีแต่ความสงบร่มเย็น
นั่น! เป็นผู้ปล่อยวางโลกามิสเสียได้ นั่นแหละเรียกว่า ผู้สงบ

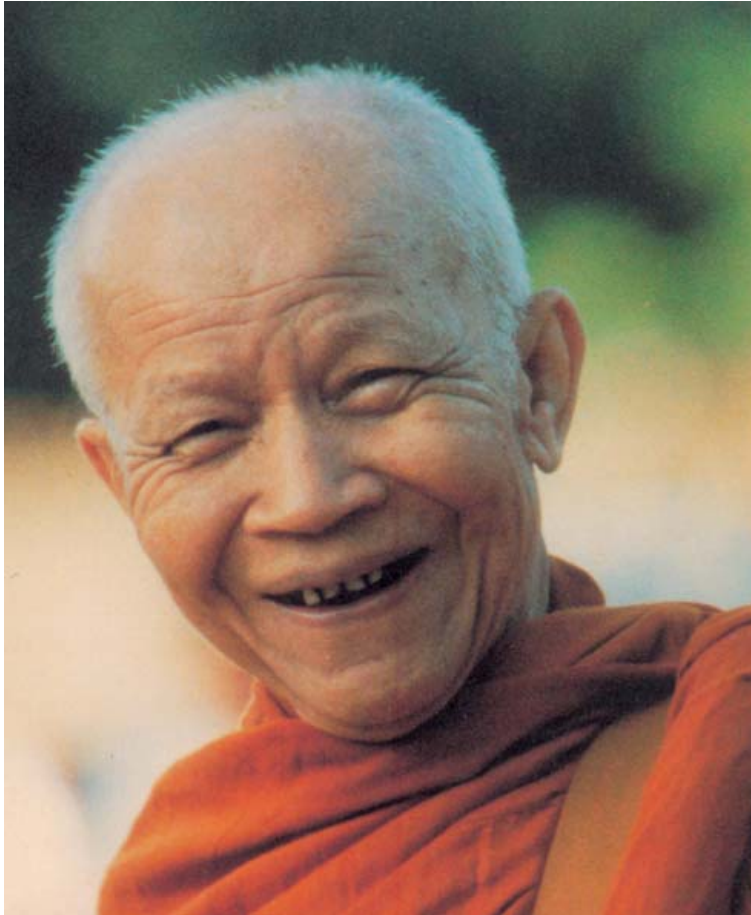
หลวงตาเล่าเรื่องหลวงปู่เจี๊ยะไล่เด็ก

วันหนึ่งก็มีน้ำหลาจากภูเขา เขาทำคลองมาจากภูเขา ลงมาใส่นาเขานี้แหละ
ที่นั่นมันผ่านหน้าวัด เราก็เดินจงกรมอยู่ที่ริมคลองทางนี้ ท่านก็เดินอยู่ทางนั้น
มันมองเห็นกันอยู่ ที่นี้พวกเด็กมันก็เล่นน้ำละชิ อีกที่ก็ครึกโครมอยู่ ที่หัวจวงกรม
ท่าน ท่านก็กระหึบเท้านี้ปึงปึงๆ สะแ่่มๆ เด็กก็แตกฮือวิ่งเข้าป่าหมด ออกจาก
นั้นก็โน่น เข้าบ้านเลย

พอตกเย็นมาหลวงปู่มันก็ว่า “ท่านเจี๊ยะ ท่านไปทำอะไรเด็ก”

“ก็มันมาอีกที่ก็ไล่ชิ” ท่านพูดอย่างนั้นละ พูดอย่างสบายเลยนะ (หัวเราะ)

“วันหลังอย่าไปทำนะ ทำอย่างนั้นไม่ดี” อาจารย์เจี๊ยะก็หนึ่งนะ เราสังเกตดู
ท่านก็หนึ่ง

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

พอวันหลังก็มาอีก จะเป็นเด็กพวกใหม่หรือพวกเก่าก็ไม่รู้แหละมาอีก เพราะมันเป็นทำเลดีน่าเล่น เด็กก็มาเล่น ท่านก็เดินจงกรมอยู่ เราก็ดูอยู่ ที่นี้เด็กกำลังเล่นอีกที่ก็กรีกโครม ก็มีผู้ชายคนหนึ่งเขามาจากทุ่งน่านั้น เขามาเห็นเด็กเล่นอีกที่ก็ ผู้ชายคนนี้เขาก็เป็นคนของวัด เขารู้เรื่องของวัดนะ เขาก็คิดว่าเด็กพวกนี้มาทำอะไรอีกที่ก็ ท่านภาวนา ท่านเดินจงกรม เขาคงคิดว่าอย่างนั้น เขาก็มาทำแบบคล้ายๆ อาจารย์เจี๊ยะนั่นแหละ มาก็มาทำซะแหม่มๆ ใส่ ทำท่าบ๊อบบี้ๆ เด็กก็แตกฮืออีกล่ะ ภูตาย... ฮือ... วันนี้น่าท่านอาจารย์ใหญ่คงจะเอาใหญ่อีกแหละ เรานึกในใจนะ เพราะทำที่เก่าด้วย พอตกเย็นขึ้นไป อาจารย์เจี๊ยะยังไม่ได้นั่งเลยนะ

“ท่านเจี๊ยะ! ก็เมื่อวานนี้พูดกันแล้ว ว่ายังงัย บอกไม่ให้ไปทำกริยาอย่างนั้นกับเด็ก แล้ววันนี้เสียงแตกฮืออีกล่ะ”

“ก็มันไม่ใช่ผมนี่นะ” อาจารย์เจี๊ยะว่า ท่านพูดอย่างนี้นะ พูดตรงๆ อย่างนี้

“ไม่ใช่ท่านแล้วเป็นใครวะ” ท่านว่า

อาจารย์เจี๊ยะก็บอกว่า ก็เป็นโยมเขามาจากทางโน้น ทางนี้ท่าน (หลวงปู่มั่น) ก็ยังไม่เชื่อนะ ท่านยังจะดูท่านอาจารย์เจี๊ยะอีกนะ เราก็เลยช่วย ไข่แล้ว คือมีผู้ชายคนหนึ่งเขามาจากนั้น ชื่อว่า... อย่างนั้น เราบอกเลย แล้วเขามาไล่เด็ก เขาคงเห็นเด็กนี้มาทำอีกที่ก็กรีกโครมที่นั่น เขาเลยไล่ ไม่ใช่

ท่านเจี๊ยะ ไม่ใช่ท่านเจี๊ยะ เพราะตอนนั้นท่านห้าพรรษา เราแปดพรรษา ท่านก็เลยนั่งเสียบไปเลย โอ้!.. มันเป็นอย่างนั้น

หลวงปู่เจี๊ยะเย็บผ้าผัด

หลังจากนั้นต่อมาอีก ที่นี้เย็บผ้า เย็บผ้าผัด เราเดินจงกรมในป่านี้ ศาลากับปามันก็ไม่ห่างกัน ฟังเสียงบั้งเบ้งๆ มันอะไรนา โอ้เรามันตัวลั่นอยู่ในป่านั้นเราไปใหม่ๆ นี่ เพราะเสียงไม่ใช่เสียงธรรมดาณะ เสียงลั่น พอเสียบเสียง เราก็มาเห็นท่านคุยกัน ธรรมดาธรรมดาเรา

“เอ๊ะ! ตะก็ท่านดูใครนะ” พอดีเราขึ้นไป ท่านเย็บผ้าเสร็จแล้ว ท่านอาจารย์เจี๊ยะก็ลงมา

เราถาม “เอ๊ะ! ตะก็ท่านดูใคร?”

“ก็ดูผมนะสิ” อาจารย์เจี๊ยะตอบอย่างขึงขัง

“แล้วท่านดูทำไม?”

“ก็ผมเย็บผ้าผัด จะไม่让您ดูได้อย่างไร”

ว่าอย่างนี้ คือท่านเย็บผ้าผัด อาจารย์เจี๊ยะเย็บผ้าผัด หลวงปู่มั่นดู ท่านพูดอย่างมีเหตุผลนะ ก็ผมเย็บผ้าผัด จะไม่让您ดูได้อย่างไร ธรรมดา ธรรมดา

กิจประจำวันของท่านพระอาจารย์มั่น

ตอนเช้าออกจากที่ภาวนา แล้วลงเดินจงกรมก่อนบิณฑบาต พอได้เวลาแล้ว ก็ออกบิณฑบาต หลังจากฉันเสร็จ จากนั้นเข้าทางจงกรม เดินจงกรมจนถึงเที่ยงเข้าที่พัก พักจำวัดบ้างเล็กน้อย ลูกขึ้นภาวนา แล้วลงเดินจงกรม

บ่าย ๔ โมงเย็นปิดกวาดลานวัดหรือเข้าที่พัก สรงน้ำแล้วเข้าทางจงกรมอีกเป็นเวลาหลายชั่วโมง คั่นหนึ่งๆ ท่านพักจำวัดราว ๔ ชั่วโมงเป็นอย่างมากในเวลาปกติ ถ้าเป็นเวลาพิเศษก็นั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง ไม่พักจำวัดเลย

ในวัยหนุ่มท่านทำความเพียรเก่งมาก ยากจะมีผู้เสมอได้ แม้ในวัยแก่ยังไม่ทิ้งลดละ เป็นแต่ผ่อนลงบ้าง ตามวิบากที่หุดโทรมลงทุกวันเวลา ที่ผัดกับพวกเรามาก คือจิตใจท่านไม่แสดงอาการอ่อนแอไปตามวิบากธาตุขันธ์

ความอดอยากขาดแคลน

● หลวงปู่เจี๊ยะเล่าเรื่องความอดอยากขาดแคลนว่า

ท่านพระอาจารย์มั่นเมื่อเราไปอยู่กับท่านสี่แล้งกับสามปีเศษๆ กาแฟนี่... มาสังเกตดูในระยะ ๓-๔ ปีที่ไปอยู่ สมัยนั้นก็ยังพอมีบ้าง น้ำตาล กาแฟ อย่างนี้เป็น

เสนาสนะวัดป่าบ้านโคก
ของท่านพระอาจารย์มั่น

ปีๆ ไม่เคยได้กินเลย ฉันข้าวแล้วก็น้ำเป็นปัจจัยสำคัญเท่านั้นเอง ต่างกันกับพวกเราสมัยนี้ อยากเวลาไหนก็กินได้เวลานั้น

เพราะฉะนั้นมันต่างกัน ท่านเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังจะต้องการสิ่งใด จะอยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ทั้งนั้น แต่ไม่เอา ท่านต้องการเข้าไปอยู่ในที่กันดาร หนึ่งปีสุดท้าย ก่อนที่เราจะกลับไปอยู่ที่บ้านนาสีนวล ทางเหนือจังหวัดสกลฯ ทางเข้าไป หมู่บ้านราว ๓๐ กิโลเมตร หมู่บ้านนั้นยากจนทำอะไรทำสวนพอประมาณ ไร่นาก็มีนิดๆ หน่อยๆ เพราะเป็นภูเขา ไปบิณฑบาตมาอย่างนี้ ก็ไม่ค่อยมีกับข้าวที่จะฉัน ถ้ามาสมัยนี้ จ้างให้เราไปอยู่ แถมให้ค่าจ้างวันละ ๕๐๐ บาท ยังไม่เอาเลย นึกแล้วปลงสังเวช สลดใจ ท่านก็อาพาธ ก็เพิ่งจะค่อยดีขึ้นนิดหน่อยเท่านั้น เข้าไปอยู่ในที่นั้น อยู่กับท่านอดอยาก

และลำบากมาด้วยกัน เมื่อมานึกถึงทุกวันนี้แล้วน้ำตาเกือบจะไหลออกมาทุกที นึกถึงท่าน ท่านมีคุณธรรมอันประเสริฐเป็นที่น่ากราบไหว้

สมัยนั้นเรายังเป็นพระเด็ก ๆ บวชอายุได้ ๖ ปี ยังไม่ค่อยดูธรรมวินัยเท่าไร เมื่อครั้งกลับมาจากนั้นแล้ว ได้เอาบุพพสิกขา กับมหาขันธมาตรวจตามหลักพระวินัยแล้ว จะหาสิ่งที่ไปตีความบกพร่องในด้านพระวินัยของท่านนี้ ดูเหมือนมันจะไม่มีเอาเลยว่อย่างนั้นเถอะ เพียบพร้อมไปด้วยนานาประการต่างๆ เป็นผู้ที่ตั้งใจสอนกุลบุตรจริง ๆ ไม่เห็นแก่ปากแก่ท้องความเหนื่อยยากอย่างไรอย่างนี้ ลือดท่น เป็นผู้ที่มีแววตาอันฉลาดแหลมคมทุกชนิด สมกับว่าเป็นครูเป็นอาจารย์ น่ากราบนำไหว้ น่ารักน่าใคร่ ว่าถึงความรักแล้วรักยิ่งกว่าพ่อกว่าแม่ของเรา

ในขณะที่อยู่กับท่านบางวันไปนั่งน้ำตาน้ำหูไหล นึกถึงบุญคุณท่าน บางทีฟังเทศน์ท่านแล้วอย่างนี้ ให้หวนคิดว่า “เราจะเป็นคนอกตัญญูไม่ได้” เกือบๆ จะนับครึ่งนับหนได้ที่เราบุญเนื้อบุญตัวให้บิดามารดา นี่เกือบจะไม่มีเลย มีบ้างเป็นบางครั้งบางคราว ดังนั้นจึงจำไว้ในใจว่า วันหนึ่งเราต้องไปทดแทนบุญคุณบิดามารดาให้ได้

ส่วนที่เราไปอยู่กับท่านพระอาจารย์มันนั้นต้องไปอาบน้ำ ญเนื้อญตัว ญแข่ง ญชา ซักผ้าให้นานาประการต่างๆ ท่านเป็นผู้มีความมััจฉริยะหน้อย แต่มััจฉริยะในทางที่ดี คือเป็นผู้ที่รู้จักใช้ในอัฐบริหาร อย่างผ้าขาวอย่างนี้มีใช้จะทั้ง ต้องปะแล้ว ปะเล่า เป็นผู้ที่มีปะมีความชำนาญชำนาญ นี่ประวัติของท่าน เป็นผู้มีความสันโดษ ที่เหลือคณานับในด้านการอัฐบริหาร ว่าถึงการปฏิบัติก็มีความคล่องแคล่วชำนาญ นำเป็นครูบาอาจารย์โดยแท้จริง

พรรษาที่ ๗ - ๑๐ (พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๙)

จำพรรษาที่ เสนาสนะป่าบ้านนาสีนวล บ้านนาสีนวล ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

ในรัศมีท่านพระอาจารย์มั่น

หลังจากได้อยู่ร่วมกับท่านพระอาจารย์มั่นเป็นเวลา ๓ ปี ๔ เดือน แล้วผ่านฤดูแล้งปี ..๘๖ ท่านพระอาจารย์มั่น ท่านปรารภจะไปจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านนามน เราเห็นว่าท่านมีลูกศิษย์ลูกหามากขึ้นแล้ว ท่านอาจารย์มหาบัวก็เป็นที่ยกย่อง ท่านเก่งฉลาด เป็นที่ยกย่องในเรื่องเกี่ยวกับท่านพระอาจารย์มั่นได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เรื่องข้อวัตรปฏิบัติที่เราเคยทำมาเป็นเวลานานสมควรกับท่านอาจารย์มหา เพราะท่านมีวิชาความรู้กล้าสู้หน้าไม่อายใคร และจะเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่หมู่คณะต่อไปในอนาคตเหมือนดังนิมิตที่ท่านพระอาจารย์มั่นทำนายไว้ที่ดอยคำ บ้านแม่ปิ้ง อำเภอพร้าวน้ำหอม จังหวัดเชียงใหม่ว่า

วัดบ้านนาสีนวล ตำบลตองโขบ
อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัด
สกลนคร

“ท่านองค์นี้ ลักษณะเหมือนท่านเจี๊ยะ แต่มีใช้ท่านเจี๊ยะ จะทำประโยชน์ให้หมู่คณะ ท่านนิมิตเห็นพระหนุ่ม ๒ รูป นั่งช้าง ๒ เชือก ติดตามท่านซึ่งนั่งสง่ามบนช้างตัวขาวปลอดจำเอยลงเป็นช้างใหญ่ พระหนุ่มสองรูปนี้จะสำเร็จก่อนและหลังท่านนิพพานไม่นานนัก และจะทำประโยชน์ใหญ่ให้พระศาสนา”

เมื่อเราเห็นท่านอาจารย์มหาบัวเข้ามา ก็ตรงตามลักษณะที่ท่านทำนายไว้ ก็เบาใจเป็นที่ยิ่ง ถึงได้กับอุทานภายในใจว่า

“นี่แหละ องค์นี้แหละ ต้องเป็นองค์ที่ท่านทำนายไว้อย่างแน่นอน เจอแล้วที่นี่”

เมื่อท่านอาจารย์มหาบัวมา รู้สึกว่าท่านเมตตาเป็นพิเศษ ข้อวัตรปฏิบัติอะไรท่านตั้งใจปฏิบัติรักษาสุดความสามารถสุดชีวิตเหมือนดังที่เราเคยทำความเพียรท่านก็แกร่งกล้า มีสติปัญญาไวเป็นเลิศ สมเป็นผู้มีบุญมาเกิดประเสริฐด้วยความดี อย่างนี้อีกไม่นานต้องพบพานธรรมอันเลิศ บุญญเขตต์อันประเสริฐจะบังเกิดในวงพุทธศาสนา เป็นปราชญ์ทางธรรม คำชูพระศาสนาเหมือนอย่างที่ท่านพระอาจารย์มั่นทำนายว่าไว้อย่างแน่นอน

เมื่อคิดดังนี้จึงดำริว่า สมควรที่หมู่ผู้ที่ไม่เคยมาจะได้ช่องเข้าศึกษาปฏิบัติในขณะนั้นพระเถระที่ติดตามและลูกศิษย์ของท่านพระอาจารย์มั่นมีมากขึ้นโดยลำดับ ชื่อเสียงเรื่องคุณธรรมของท่านเป็นที่เลื่องลือขจรไปทั่วทุกทิศ เราจึงเข้าไปกราบลาท่านและปลื้มใจอยู่คนเดียวเพื่อเร่งความเพียร พยายามสืบเสาะหาว่า ท่านอาจารย์ขาวอยู่ที่ไหน เพราะท่านเป็นพระที่ท่านพระอาจารย์มั่นรับรองว่า เป็นพระถึงที่สุดแห่งธรรมแล้ว ได้ทำไว้ในใจว่า ถ้าทราบข่าวว่าท่านอาจารย์ขาวอยู่ที่ไหน เราจะดั้นด้นไปกราบให้จงได้

ศึกษาธรรมกับหลวงปู่ขาว

เมื่อเราออกจากท่านพระอาจารย์มั่นแล้วก็เพียรค้นหาท่านจนเจอ แล้วก็มาได้ศึกษาคุณสมบัติคุณธรรมกับท่านในเรื่องการปฏิบัติได้ตามเรื่องต่างๆ นานา เพราะท่านเป็นผู้เฒ่าผู้แก่มีความชำนาญ เราสมัยยังเป็นเด็กอยู่ก็ต้องศึกษากับครูบาอาจารย์ สิ่งใดผิด สิ่งใดถูก แล้วก็ได้เป็นประโยชน์ เพราะฉะนั้นการค้นคว้าจึงเป็นหลักสำคัญมาก ค้นลงไป ค้นให้มาก ค้นเข้าไปพิจารณาไปเพื่อให้เห็นความจริง

เวลาไปเจอหลวงปู่ขาว ก็ที่ๆ ท่านก็ถามว่า “เจี๊ยะเป็นไงเอ้ย คับบ่ คับบ่?” ท่านถามเราบ่อยๆ “คับครับ” เราก็ตอบท่านอย่างนั้น “เออ! เอาอย่างนั้นสิ” ท่านพูดให้กำลังใจ ว่าที่ท่านนั้นถูกต้องไม่ผิด

เสนาสนะพระอาจารย์มั่น
ที่วัดบ้านนาสีนวล

ตอนหลัง ๆ เมื่อเจอะคุยกันกับท่าน ท่านก็ถามอย่างเดิม เราก็ตอบท่านอย่างเดิมว่า

“คันครับครูบาจารย์ คันครับ คันแยะ”

“เอ้อ!...อย่างนั้นสิ มันถึงจะดี” ท่านว่าอย่างนั้น

ออกจากท่านแล้วก็เดินทางไปพักอยู่บริเวณป่าช้าบ้านนาสีนวล จำพรรษาที่บ้านนาสีนวลวนเวียนอยู่ในรัศมีของท่าน บ้านนาสีนวล ห่างจากบ้านนามนไม่มากนัก เดินทางไปมาได้สะดวก วันอุโบสถก็เดินทางมาร่วมทำอุโบสถกับท่าน รับโอวาทเทศนาธรรมที่ท่านแสดงไม่ว่าจะไปไหน ประหนึ่งว่าท่านดูเราอยู่ตลอดเวลา

การภาวนาในระยะนี้เดินทางปัญญาโดยตลอดไม่หยุดยั้ง ออกพรรษาเที่ยวแสวงหาที่วิเวกเสมอ มีได้ขาด ได้โอกาสเป็นภาวนาชำระจิตอย่างเดียว ไปง่าย อยู่ง่าย กินง่าย อย่างที่ท่านพระอาจารย์มั่นสอน เราก็ไม่ได้กังวลอะไร มีธรรมตนไว้เป็นที่พึ่งพอ พอเป็นพอไป พออยู่พอตาย ไม่เสียชาติที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา การศึกษาเล่าเรียนก็ไม่มีอะไร ศึกษาที่ใจเป็นสำคัญ จดจำคำสอนบ้างไม่ถึงกับท่องตำรา ถึงเวลาจำเป็นจะได้นำมาใช้

เราออกจากท่านพระอาจารย์มั่น โอ๊ย!...เที่ยวไปอยู่ตามป่า ลำบากอยู่กับท่านอาศัยบารมีท่านสบาย ออกจากท่านลำบากหน่อย คิดถึงท่าน บางทีน้ำตาไหล ท่านโอบอุ้มใจเราได้หมด บางทีก็ไปหาท่านอาจารย์ฝั้น ท่านอาจารย์พรหม ท่านอาจารย์ขาว ท่านอาจารย์กว่า ท่านอาจารย์ภู ท่านอาจารย์สิงห์ ท่านอาจารย์มหาปิ่น ท่านอาจารย์กงมา ที่วัดดอยฯ เหล่านี้เรารู้จัก เราเป็นเด็ก ท่านเป็นพระผู้ใหญ่กันแล้ว แต่กับอาจารย์หลุยคุ้นกับท่านเป็นพิเศษ ท่านทำเสนาสนะถวายท่านพระอาจารย์มั่น เราไปช่วยท่านบ่อย ๆ ถึงจะไปเที่ยวกรรมฐานในที่ไกล ๆ แค่นี้ก็ตาม แต่เวลาใกล้เข้าพรรษาก็นวนเวียนอยู่ในรัศมีท่านพระอาจารย์มั่น ไม่ให้ห่างไกลท่านนัก

บางครั้งก็ขึ้นไปภาวนาที่ดอยธรรมเจดีย์ กลับไปทางหนองน้ำเค็ม อุดรฯ ที่หนองน้ำเค็มนี้ท่านพระอาจารย์มั่นเคยสั่งให้เราไปอยู่ ท่านบอก

“เจี๊ยะเว้ย...ไปอยู่หนองน้ำเค็ม”

“ผมไม่ไปหรอก ผมจะอยู่ใกล้ ๆ กับครูบาจารย์”

“เฮ้ย...บอกยาก”

“ก็ผมมาเพื่อครูบาจารย์อย่างเดียว ผมไม่ไปอยู่ที่อื่นหรอก”

แต่เมื่อออกจากท่านมาแล้วก็ไปอยู่บ้างอย่างที่ท่านสั่ง ออกพรรษาก็เดินเที่ยวไปเรื่อย ๆ ป่าเขาทางภาคอีสานไปเกือบหมด บางทีก็เที่ยววิเวกไปตามเทือกเขาภูพาน หรือบางครั้งก็ข้ามไปฝั่งลาว ช่วงระยะกาลที่สะดวกตามปกตินิสัยที่เป็นคนชอบอิสระ แต่จะไปทีใดก็ตาม มักจะวนเวียนเข้ามากราบท่านพระอาจารย์มั่น เพราะระลึกเสมอว่า ท่านเป็นเจ้าของชีวิตและเป็นผู้ให้ประทีปธรรมเสมอมา... ไปหลายที่จำไม่ได้หมด ไปหาธรรม ไม่ได้ไปหาจำ...

พรรษาที่ ๑๑ - ๑๒ (พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๑)

จำพรรษาที่ วัดทรายงาม บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

เนื่องจากเราจากบ้านเกิดมานานเป็นเวลา ๙ ปีแล้ว เราก็เฝ้าระลึกถึงพระคุณของบิดามารดาอยู่ไม่ห่าง อยากจะทดแทนคุณท่านด้วยอรรถด้วยธรรม แทนข้าวน้ำปลาอาหารทรัพย์สินเงินทอง อย่างที่ชาวโลกเขาตอบแทนกัน กอปรกับเวลานั้นทราบข่าวจากพระที่มาจากทางหนองบัวจันทบุรีว่า โยมแม่ป่วย จึงนับว่าเป็นเหตุสมควร ที่จะเดินทางกลับมาถิ่นฐานบ้านเดิม อีกทั้งคิดถึงท่านพ่อลี ผู้เป็นบุพพาจารย์สอนธรรมมาก่อน

เมื่อคิดอย่างนี้ เราจุดธูปจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาทางภาคตะวันออก อันเป็นถิ่นฐานบ้านเดิม แวะพักตามชายป่าชายเขา รุกขมูลร่มไม้ การสัญจรไปมาในระยะนั้นถนนหนทางยังไม่สะดวก ไปที่ไหนส่วนมากเดินไปด้วยเท้า ไม่ค่อยมีรถยนต์

กรรมฐานทุกวันนี้จึงแตกต่างกับกรรมฐานสมัยก่อนมาก เป็นกรรมฐานขุนนาง เนื้อตัวโดนแดดโดนลมไม่ได้ กลัวจะดำ หงูเห่าฟุ่มเฟือยมากเกินไปเหลือเกิน ธุดงค์ขึ้นลงไปเลย บางทีนั่งเรือบินไปจุดธูป เพียงแค่ขณะจิตแรกนี้มันก็ไม่ใช่ธรรมเสียแล้ว เราอยู่กับท่านพระอาจารย์มันลำบากเหลือเกินอาหารการกินไม่บริบูรณ์เหมือนทุกวันนี้ กินพริกกินเกลือ เพียงแค่นี้ก็อยู่ปฏิบัติธรรมได้แล้ว เดียวนี้อาหารมากมายกองทับหัวพระแล้ว จึงทำให้พากันนิสัยเสียไปหมด อยู่กับท่านเรื่องกินจึงไม่กังวลภาวนาอย่างเดียว

นี่แหละจึงบอกให้ทราบว่า กรรมฐานแบบท่านพระอาจารย์มันนั้น ท่านสู้ตายเพื่ออรรถธรรมจริง ๆ ไม่เห็นแก่ปากแก่ท้อง แต่กรรมฐานขุนนางนี่สิ ลาภเกิดก่อนธรรม มันผูกมัดรัดจิตไว้หมดปฏิบัติภาวนาจึงไม่ไปไหนมาไหน วนๆ ไปอยู่ขอบรณกันแหละ คือวนๆ คลุกคลีอยู่กับพวกชาวบ้าน แถวบ้านร้านตลาดนั้นแหละ ไม่กล้าที่จะไปไหนไกลๆ เพื่อธุดงค์หรอก

ในระหว่างที่เราจุดธูปกลับทางบ้านเกิดนั้น การพิจารณาด้วยปัญญามันรวดเร็ว ตั้งใจ กำหนดนี้ถึงไหนถึงนั้นไม่พรั่นพริ้ง พิจารณากายถอยหน้าถอยหลัง เบื้องบนเบื้องล่าง อนุโลมปฏิโลม พิจารณาละจนจิตนี้ราบเป็นหน้ากลอง ถึงความเป็นสภาพหนึ่งเดียว ประจักษ์ใจในพระธรรมที่ปรากฏสุดที่จะพรรณนา

สิ่งที่ท่านพระอาจารย์มันพราสอนว่า “คัมภีร์ธรรมนั้นอยู่ที่กายกับจิต พิจารณา

เข้าไปเป็นของดี ไม่ต้องไปหาที่อื่นไกล ก็มาปรากฏเป็นประจักษ์พยานอันเด่นดวง” เมื่อเราวิตกกังวล จิตขึ้นมายุ่งวุ่นมากเกินไป จิตมันก็ดับ เมื่อเราวิจารณ์คือ พิจารณามากเกินไปก็ดับ จิตมันก็ดับ ดังนั้นทั้งสมถะและวิปัสสนา เราทั้งไม่ได้ต้องบำเพ็ญให้ชำนาญ ถ้าบำเพ็ญอยู่ไม่หยุดไม่ถอยแบบนี้เราก็จะหลุดพ้นจากกิเลสไปได้

ไม่ว่าเราจะไปอยู่ที่ใด จะสุขหรือทุกข์ คำสอนของท่านพระอาจารย์มั่นจะมากกระตุ้นเตือนอยู่เสมอว่า **“การปฏิบัติอย่าให้เนิ่นช้า อย่าให้เสียเวลาในชาติปัจจุบัน”** เมื่อนึกถึงคำสอนของท่านอย่างนี้ก็เร่งความเพียรโดยตลอด

เมื่อเดินทางเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ก็เข้าไปขอพักกับสมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น) ที่วัดบวรฯ ทุกๆ ครั้งที่ผ่านทางกรุงเทพฯ จะเข้าไปพักกับท่านเสมอๆ

เหตุที่สนิทสนมกับสมเด็จพระสังฆราชเจ้า

เมื่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น) ท่านเสด็จมาสอบสวนเรื่องต่างๆ ที่มีคนเข้าไปกราบบังคมทูลฟ้องที่วัดทวายงาม ท่านมาพักที่วัดทวายงามเป็นเวลานานๆ โยมพ่อโยมแม่เรามีความเลื่อมใสท่านยิ่งนัก หรือแม้แต่ผู้คนในถิ่นแถวนั้นที่ทราบข่าว ต่างก็ทยอยมากกราบเข้าเฝ้า ท่านเป็นพระไม่ติดในลาภยศ สรรเสริญ สุข โลกธรรมไม่สามารถครอบงำท่านได้ น้อยนักที่ในชีวิตหนึ่งๆ จะมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้าออกอุทวงศ์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น)

เมื่อพระองค์มาประทับที่วัดทรายงาม เราได้ไปปฏิบัติท่านสม่ำเสมอ จัดน้ำให้ท่านสงฆ์ อยู่รับใช้ใกล้ชิดท่านโดยตลอด จึงสนิทกับพระองค์ท่านตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ในภายหลังที่ท่านเสด็จกลับวัดบวรฯ แล้วก็ตาม เมื่อมีโอกาสจึงได้นำสามเณรไปฝากเรียนหนังสือที่วัดบวรฯ กับพระองค์ท่าน พระองค์ก็ทรงเมตตา รับไว้เสมอๆ เพราะพระองค์ชอบให้เด็กๆ บวชเณร อยากได้เณรเยอะๆ

ในฤดูผลไม้มาก ออกลูกออกผล โยมพ่อโยมแม่ก็นำผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาล นั้นๆ เข้าไปถวายท่านทีละมาก ๆ พระองค์เมื่อเห็นโยมของเรา มักจะทักอย่างสนิทกัน มักเรียกว่า “โยมแพ... อย่างนั้นอย่างนี้เสมอ”

ต่อมาในระยะหลังเมื่อเรากลับจากท่านพระอาจารย์มั่นแล้ว เราก็จะแวะพัก ที่วัดบวรฯ เสมอ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้พักกุฏิล่อ ก่อนจาก ท่านก็เมตตาบอกเสมอว่า “มีโอกาสนี้...เข้ามาพักด้วยกันไหมนะ” เมื่อเรามาพักที่วัดบวรฯ บ่อยๆ จึงรู้จักมักคุ้นกับพระเถระที่วัดบวรฯ หลายรูป สมเด็จพระญาณสังวรฯ สมเด็จพระสังฆราช องค์ปัจจุบันนี้ก็คุ้นกับท่านมาก ท่านเจ้าคุณพระพรหมมุนี (วิฑูรย์ ญาณมุนี) นี่ถือว่าเป็นสหธรรมิกกันเลยทีเดียว สนิทกับท่านมาก งานศุภโยมพ่อโยมแม่ท่านไปแสดงธรรม ไปช่วยเหลือตลอด ที่คุ้นกับพระเถระผู้ใหญ่เหล่านี้ ส่วนมากสาเหตุ เบื้องต้นเริ่มจากการคุยสนทนาธรรมะทางภาคปฏิบัติกัน ท่านชอบสอบถามพระป่า เกี่ยวกับเรื่องจิตตภาวนา เพื่อตรวจสอบความรู้ที่ท่านเรียนมาและในเรื่องที่เราปฏิบัติมาว่าความจริงแห่งธรรมที่เราปฏิบัติกับที่ท่านเล่าเรียน มันไปในทิศทางแนวทางเดียวกันมั๊ย

ตอบปัญหาธรรมสมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชื่น)

ในคราวที่กลับจากท่านพระอาจารย์มั่นนั้น เข้ามากราบสมเด็จพระสังฆราชท่านที่วัดบวรฯ พระองค์ได้รับหนังสือธรรมะของหลวงพ่อดัดวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ พระองค์เมื่อนำมาอ่านแล้วก็ถามเราขึ้นว่า

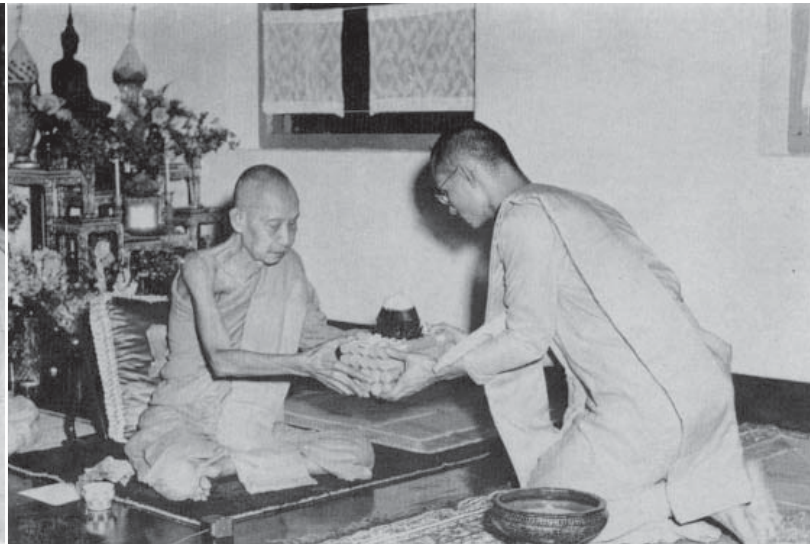
“เจี๊ยะ! เราอ่านหนังสือหลวงพ่อดัดวัดปากน้ำ เขาเขียนว่า การเพ่งพระพุทธรูป นั้นเป็นมรรค เธอคิดอย่างไร?”

เรากราบทูลไปว่า “แล้วพระองค์พิจารณาว่าการเพ่งอย่างนั้นเป็นมรรคหรือไม่?” พระองค์ทรงนิ่ง แล้วหันมามองเรา แสดงอาการว่าพระองค์อยากทราบความคิดของเราในเรื่องนี้ จึงกราบทูลไปว่า “กระหม่อมคิดว่า ถ้าจะเป็นมรรคก็ต้องคิดพิจารณา อันจะนำไปสู่ภาวนามยปัญญา การเพ่งพระพุทธรูป เช่นนั้น ก็ต้องหาเหตุผลว่าเพ่งเพื่ออะไร ได้อะไร แต่การนั่งเพ่งมองเฉยๆ

กุฏิล่อ วัดบวรนิเวศวิหาร ที่หลวงปู่เจี๊ยะไปพักเวลาเข้ากรุงเทพฯ

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระสังฆราชเจ้า (ชิน) ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์
๒. เมื่อทรงลาผนวช ณ พระตำหนักกับญิบเบญจมา

หาเหตุผลไม่ได้ ไม่น่าจะมีประโยชน์อะไร” กราบทูลท่านเท่านี้เราก็อหยุด เพราะกลัวจะเพ้อไปแบบไร้เหตุผล เป็นคำพูดไม่มีที่จบ อันแสดงถึงความไม่รู้จักประมาณของคนทีพูด เดี่ยวจะเป็นกรรมฐานหลงดงหลงป่า ภาษาธรรมเรียกรวด ขาดเหตุผล

พระองค์จึงตรัสขึ้นว่า “เออ...ว่าต่อไปซิ...กำลังฟังอยู่หยุดทำไม”

เราจึงกราบทูลต่อไปอีกว่า “การพิจารณานั้นควรเพ่งเข้ามาภายใน ควรรู้ข้างในก่อน ไม่ควรปล่อยจิตออกจากวงกาย เวทนา จิต ธรรม สติปัฏฐานสี่ควรพิจารณาตั้งลง ณ ที่กายจิตนี้ ถ้าปล่อยให้จิตสายแสบออกไปที่อื่น ในสภาวะที่ใจไม่สามารถคุมครองตนเองได้นั้น กระหม่อมคิดว่าไม่ควรอย่างยิ่ง จะเป็นสมุทัยไปเสียอีก แต่ถ้าย้อนเข้ามาพิจารณาภายในกายตนเอง อันเป็นส่วนวิปัสสนา เพื่อละทิฐิมานะ เพื่อละอหังการ ความหลงตน อหังการ ความทะนงตนนั้น เป็นการสมควรยิ่ง เป็นมรรค กระหม่อมคิดว่า เป็นมรรคแท้”

“การพิจารณากาย เป็นกายนุปัสสนานั้น เธอพิจารณาอย่างไร?” พระองค์ตรัสถามด้วยความสนพระทัย ไม่ทรงแสดงอาการว่าทดสอบ แต่เป็นพระกิริยาที่อยากจะสนทนาธรรม ด้วยความที่พระองค์เป็นผู้ประพฤติธรรม

“จะสมควรหรือ? กระหม่อม” เรากราบทูลเพราะเกรงจะไม่บังควร จะเป็นการเอามะพร้าวไปขายสวน

“สนทนาธรรม ไม่สมควรตรงไหน นักบวชไม่สนทนาธรรม จะสนทนาอะไรล่ะ” พระองค์ตรัสย้ำ แบบไม่ทรงถือตัว

กระหม่อมคิดว่า “การพิจารณากายนั้น ต้องมีสมาธิเป็นพื้นฐานก่อน การพิจารณานั้นจิตจึงจะมีกำลัง พิจารณาเพ่งตัดกายออกเป็นชิ้นๆ ซึ่งในขณะที่พิจารณาอย่างนั้น จิตดำเนินในทางสมาธิมรรค มรรคองค์อื่นๆ จะเป็นมัดคดสมังคิ โดยพร้อมพรั่ง เมื่อพิจารณาถึงเหตุถึงผล จิตจะเด่นดวงขึ้นมา จิตนั้นจะอยู่เหนืออริยสัจ เหนือมรรค เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งดับสนิทไม่มีเชื้อเหลือ”

“เออ!... ดี พระปาณีดี... เรียนตำราเดิมของพระพุทธเจ้าได้ดี” พระองค์พูดสั้นๆ เท่านั้น เราก็ก๊ราบลาไปพักที่กุฏิล่อ.....

กลับถึงวัดทรายงาม “โยมแม่ร้องไห้”

เมื่อเราเดินทางจากกรุงเทพฯ มาจันทบุรี ก็เข้าไปพักที่วัดป่าคลองกุ้ง แล้วเดินทางต่อไปที่วัดทรายงาม โยมพ่อโยมแม่ทราบข่าวว่ามาเท่านั้นแหละวิ่งออกมาจากบ้าน ร้องไห้ร้องไห้กันใหญ่ โยมแม่บอกว่า

“ลูก ไปยังไร ทำไมไม่ส่งข่าวมาทางบ้านบ้าง อยู่หรือตาย ไม่สบายหรือป่วย ให้แม่รู้ว่ามีชีวิตอยู่ก็ยังดี?” โยมแม่พูดพร้อมร้องไห้ซิกๆ เอามือปาดน้ำตาที่ไหล อาบน้ำอยู่ตลอด ทั้งๆ ที่ไม่ค่อยสบาย

เราก็ตอบไปว่า “โยมแม่...ก่อนไปก็ร้องไห้ กลับมาก็ร้องไห้ นี่ถ้าอยู่บ้านปกติ ไม่ต้องไปไหน โยมแม่ก็คงจะร้องไห้เหมือนเดิม หรืออาจจะเป็นเหตุให้โยมแม่ร้องไห้มากกว่าเดิมก็ได้ โยมแม่... สิ่งทีลวงมาก็ผ่านมาแล้วตอนนี้ก็มาแล้ว เห็นโยมแม่อาตมาก็ดีใจเหมือนกัน” โยมแม่นั่งฟังนิ่งๆ ทำตาปริบๆ น้ำตาลล่อ

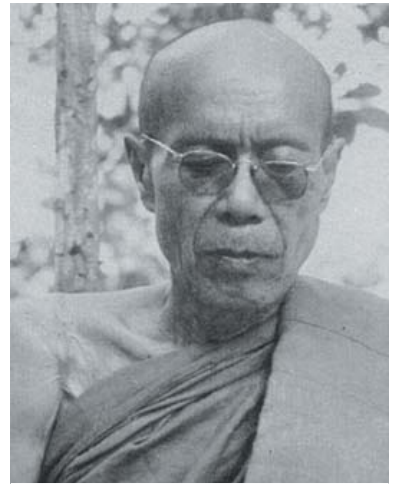
โยมแม่จึงพูดว่า “ลูกเอ๋ย...แม่ก็ป่วย ร่างกายก็ไม่ดี เกิดตายไปก่อนไม่ได้เห็นหน้าลูก แม่จะเสียใจมาก เวลาป่วยไข้ไม่สบายมา ก็นึกถึงแต่ลูกๆ ขาดใครคนใดคนหนึ่งไปก็อดห่วงใยไม่ได้ นี่ไปเป็น ๔ ปี ๑๐ ปี ไม่มีวี่แววว่าตายหรืออยู่ ก็ห่วงอยู่ไม่หาย นี่ไปอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นมาได้อะไรมาบ้าง?”

“บุญที่บวชในชาตินี้ ทดแทนบุญคุณพ่อแม่ได้ อย่างไรโยมพ่อโยมแม่ก็ไม่ตกนรก” เราพูดเพียงเท่านั้น โยมแม่ก็ยังร้องไห้โฮใหญ่เข้าไปอีก

ปี ๒๔๔๐-๒๔๔๑ เรากลับมาจำพรรษาที่บ้านเกิดนั้นมีพระจำพรรษาด้วยกัน ๑๑ รูป

ตอนนั้นการพิจารณาอะไรรวดเร็วได้ตั้งใจ จิตมีหลักแล้ว ไม่กังวลอะไร เดินทางกลับมาที่บ้านเกิดวัดทรายงาม พอตีมาพบกับท่านอาจารย์จันทร์ เขมปโต และท่านอาจารย์มหาทองสุก สุจิตโต ซึ่งท่านก็มาพักจำพรรษาอยู่ที่วัดทรายงามนี้ เมื่อเจอท่านทั้งสองแล้ว ท่านจึงพูดกับเราว่า

“เจี๊ยะเอ๊ย!.. ท่านไปอยู่กับครูอาจารย์มั่นตั้งหลายปี พวกเรานี้ได้จากท่านพระอาจารย์มั่นมาตั้งนาน คิดถึงท่าน อยากฟังธรรม อยากรับ

พระอาจารย์จันทร์ เขมปโต
พระอาจารย์มหาทองสุก สุจิตโต

โอวาทอันเป็นอุบายอันแยบคาย อันนำมาซึ่งธรรมปิติ พอดีแหละกับที่ท่านมา ท่านมานำหมู่เพื่อนที่นี้ พวกผมจะไปกราบท่านอาจารย์มัน ท่านจงเฝ้าไว้”

เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนั้นเราก็อำนาจหน้าที่รักษาการณ์ดูแลเรื่องราวต่างๆ อยู่ต่อมาเห็นหนังสือธรรมะเกี่ยวกับการปฏิบัติ ที่พระมหาสมณะเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ท่านบรรยายไว้เกี่ยวกับเรื่อง การพิจารณากาย เมื่อนำมาอ่านดู เกิดความปีติน้ำตาไหล เพราะสิ่งที่เราทำอยู่นั้นโดยไม่ได้ดูจากตำรา แต่ตรงกับตำรา นอกจากการปฏิบัติตรงกับตำรา มีตำราวิสุทธิมรรคแล้ว ทางด้านวินัย เมื่อนำมาอ่านที่หลังที่ท่านพระอาจารย์มันพาดำเนิน พาปฏิบัติถูกต้องตามหลักกรรมวินัยไม่มีผิดเพี้ยนเลย แม้แต่น้อย เกิดความปลื้มปีติว่า ครูบาอาจารย์เรานี้ สอนเพื่องูพระนิพพานอย่างประจักษ์ใจจริง ๆ เราก็อำนาจใจในสิ่งที่ได้ดำเนินมาพร้อมทั้งผลที่ได้ปฏิบัติ

ปลายปี ๒๔๔๑ หลังจากที่จำพรรษาอยู่ที่วัดทรายงามนี้แล้ว ออกพรรษากลับภูมิลำเนาเสร็จแล้ว ก็ได้ออกไปเที่ยวธุดงค์ตามที่ต่างๆ หาที่สงัดวิเวกกายจิต ปลอดภัยคนที่มาเกี่ยวข้อง บางทีมันรำคาญ คน ต้องเกลี้ยไถมันหนีไปไกลๆ เราจะได้ภาวนาสะดวง เทือกเขาสอยดาว เขาตานก เขาสุกิม ฯลฯ เราไปเที่ยวภาวนามาหมดแล้ว สมัยก่อนไม่มีวัด ไม่มีผู้คน มีแต่ช้าง เลือ สัตว์ป่าเยอะแยะ เข้าไปภาวนาสงบสงัดดี

ตอนย่างเข้าสู่ต้นปี ๒๔๔๒ ...ออกไปภาวนาตามป่าเขา จิตเกิดความอัศจรรย์เป็นอย่างยิ่ง

...เมื่อจิตเกิดความมหัศจรรย์อย่างนั้น จิตหมุ่นเพื่อกำจัดไปโดยถ่ายเดียว เหมือนหมอยา ที่มีปัญหาเดินทางเข้าไปในป่า นํารากไม้กิ่งไม้มาเป็นยาได้ทุกชนิดฉะนั้น

จิตได้พิจารณาอยู่อย่างนั้น แต่วามันมีอยู่ช่วงหนึ่งคือ เวลาที่เราพิจารณากายมากขึ้นเพียงไรแล้ว นี่พิจารณาเป็นชั่วโมง นึกอยู่ในตัวเรา นี่เป็นชั่วโมงอยู่อย่างนั้น ไม่ให้มีอารมณ์คิดเข้ามาก่อวนเลย แล้วเวลาที่เรเลิกจากการนั่งภาวนาอย่างนั้นเราก็มานั่งสมาธิคือไม่ต้องใช้ความคิดตัวนั้นมาเข้าความสงบ มันก็สงบ แจ่มแจ้งใสอยู่อย่างนั้นเป็นชั่วโมงๆ แล้วทำไมมันเป็นได้นี้สิ เราไม่มีความเชื่อมาก่อนเลย ว่ามันจะเป็นไปได้ แต่พอทำเข้าจริงๆ แล้วมันเป็นนะ เป็นจนเกิดมหัศจรรย์ ยิ่งทำก็ยิ่งดีขึ้น ทุกวัน ทุกคืน ไม่เอาอะไรแล้ว ถึงจิตนั้นจะสงบเป็นอัปปนาสมาธิแน่นขนาดไหนก็ตาม เงื่อนธรรมที่ท่าน พระอาจารย์มันได้กล่าวสอนตักเตือนไว้ก็คือ **“ดีกายให้แตกด้วยอริยสัจ”** นั้นจำเป็นต้องดำเนินไม่ ให้เห็นช้า

จิตนั้นคล้ายเป็นอิสระเต็มดวง แต่เรายังไม่วางใจในการพิจารณา จับติดโดยตลอด ด้วยการ พิจารณาด้วยการหยั่งทราบ จิตนั้นเป็นอิสระคล้ายปยุ่นที่ล่องลอยไปบนอากาศ ไม่มีอะไรให้มันยึดติด แต่เมื่อมาพิจารณาให้ลึกอีกทีหนึ่ง **“ปยุ่นที่ล่องลอยไปในอากาศ แม้จะดูเป็นอิสระดี แต่มันก็ยัง ตกเป็นทาสของกระแสลม ลื่อนลอยไปตามอำนาจของแรงลม การปฏิบัติของเรานี้ก็เช่นกัน จำเป็นต้องพินิจพิจารณาทางปัญญา ทบทวนแล้วทบทวนเล่า เพราะยังตกอยู่ ภายใต้โอวิชชา”**

“คว้าวัฒจักร วัฏจักร ที่เชิงเขาบายศรี”

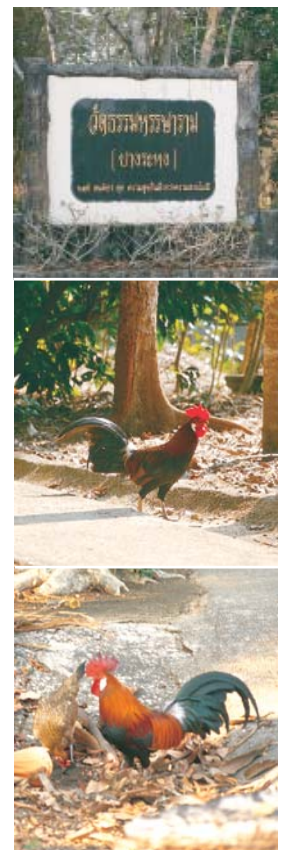
ต้นปี ๒๕๕๒ ...ขณะที่เราเข้าป่าเข้าดงไปภาวนานั้น เกิดป่วยเป็นไข้มาลาเรีย อยู่ในป่าโดยลำพัง เข้าไปในดงมาลาเรีย ในเชิงเขาบายศรี อำเภอกาหลง บ้านยางระหง อันเป็นป่าที่บ โรคไข้มาลาเรียนี้ได้คร่าชีวิตชาวบ้านแถบนี้มา มากขึ้นเชื่อว่าผู้ใดสามารถถากถางป่าแถบนี้ เป็นเจ้าของอยู่รอดได้นับว่าเป็นคน เก่งกาจมาก ๆ และยังมีสัตว์ป่า เช่น ช้าง เสือ หมู ภู หมูป่า กวาง เก้ง อยู่ มาก ชาวบ้านโดยทั่วไปเป็นพรานล่าสัตว์ หาของป่ามาเลี้ยงชีพ

ในขณะที่ป่วยนั้นรู้สึกว จิตมันเป็นธรรมชาติที่อัศจรรย์ตลอดเวลา แต่ว่า มันพูดยาก มันต้องประกอบกับร่างกายต้องสมบูรณ์ ลมหายใจทุกชนิดต้องให้ บริบูรณ์ เมื่อเราทำได้เช่นนั้นต้องค่อย ๆ ฝึกฝนลมหายใจ พิจารณา พิจารณา อยู่อย่างนั้นจนเต็มที่จะจิตลงได้ แล้วก็ทำตามลมหายใจไปด้วย ฝึกฝนไป ...ฝึกฝนไป...ที่แรกมันอยู่ตรงนี้ พออยู่ตรงนี้หมด...หมด...หมด...หมดขึ้นมา เรื่อย หมดขึ้นมาเรื่อย อยู่ตรงนี้ อยู่ตรงนี้ ยังมีอีกนิด ๆ เราก็พิจารณาอยู่ ยังไม่หมดนี้ พิจารณาค้นอยู่อย่างนั้นตลอด

แต่การพูดให้ฟังมากกว่านี้ไม่ดี จะเป็นการอวด แต่มันเป็นความจริงที่เรา ประสบ แล้วที่หลังออกมาจากป่า ไข้ก็กำเริบมาเรื่อย อดข้าวภาวนาสู้ อยู่ ๒-๓ วัน บอกให้ท่านเฟื่องฟัง แหม...ไม่เหมือนคราวอยู่วัดยางระหง อยู่บ้านดินแดง (ที่คุุเกษตรนักรโทษ) มันยังมีลมหายใจ ลมหายใจมันแรง กายยังเต็นแรง เพราะสังขารของจิตดับแรง กายมันตึบ ๆ ๆ ได้รับรู้ มันไม่สนิท มันต้อง ประกอบกัน ไม่มีหลับหรือจิตที่เป็นสมาธิ ใครที่บอกว่าจิตที่เป็นสมาธิหลับ ไปเหมือนหัวตอ อย่าไปเชื่อเขา มันไม่จริง เราเอาหัวยืนยัน ถึงแม้ตัดหัวเรา ออกเราก็ไม่เชื่อ เพราะได้พิสูจน์ด้วยการปฏิบัติมาแล้ว

พอพิจารณาตรงนี้มันดับหมดแล้ว เราก็หยุดความคิด คือเรียกว่า “หยุด ความค้น” ลองวางปั๊บ แหม...มันขาดเชียว การขาดครั้งนี้ไม่เหมือนการขาด ลงอย่างที่ผ่านมา ๆ มา

พอจิตวางปั๊บ... จิตมีอิสระภาพอย่างสูงสุด ปล่องวางสังขารโลก คว้าวัฒ จักร วัฏจักร แหวกอวิชชาและโมหะอันเป็นประจุตาข่าย ด้วยการสูกหมัด เด็ด คือวิปัสสนาญาณเข้าปลายคาง อวิชชาถึงตายไม่มีวันฟื้น พระพุทธเจ้า พระองค์อยู่ที่ใดทราบได้อย่างประจักษ์ใจ คำว่า “เป็นหนึ่ง” นั้น ไม่มีความ หมายใดจะอธิบายต่อได้อีก ภพชาติที่หมุนวนมาตั้งกับตั้งกลับนั้น เป็นความ โง่ที่ไม่อาจให้อภัยได้ ชาติสังขารอยู่ที่ใดใจไม่เกี่ยวเกาะ สิ่งที่เกิดเคยเกี่ยวเกาะ

ถูกลบด้วยธรรมชาติที่เป็นหนึ่งนั้น จะว่าบริสุทธิ์ก็พอจะคาดได้ แต่ธรรมชาติอันนี้ยังลึกเกินอธิบาย เป็นอจินไตยสำหรับปุถุชน ไม่ควรคิดถามให้ปวดหัว

ความมกเงินเน้นซ้ำ ถูกเราทำลาย และถากถางเข้าไปใกล้โดยตลอด ถูกทะเลหลวงด้วยปัญญา ญาณ โหมโรมแรงด้วยศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นกำลังหนุน ด้วยการบ่มอินทรีย์มาเป็น อย่างดี

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ ไม่มีช่องทางให้อวิชชาเดิน ถูกปิดด้วยมหาสติ มหาปัญญา วิปัสสนา ญาณตีตะล่อมเข้าภายใน หักล้างอวิชชาอันเป็นตัวการ จิตปล่อยจิต เป็นธรรมอันเดียว เป็นธาตุที่บริสุทธิ์ เป็นมหัศจรรย์ ยิ่งกว่าความมหัศจรรย์ทางสมาธิปัญญาใดที่เคยผ่านมา

เพลงที่แม่หญิงเหนือเคยร้องว่า “ทุกข์อยู่ในชั้นห้า รองลงมาชั้นสี่ ทุกข์อยู่ในโลกนี้ ลงช้อย อยู่ผู้เดียวนั้น” กลายมาเป็นสิ่งที่มีความหมายเสียแล้ว

คำว่า “ทุกข์อยู่ในชั้นห้า กลายเป็นสุขอยู่ในชั้นห้า” ถึงแม้ชั้นนี้จะเป็นของหนัก แต่ก็หนัก ตามหลักธรรมชาติ ไม่เหมือนกิเลสหนักที่ระคนปนด้วยชั้น

คำว่า “ทุกข์อยู่ในโลกนี้ลงข้อยผู้เดียวนั้น กลับกลายมาเป็น สุขอยู่ในโลกนี้ลงข้อยผู้เดียว” ถึงกับอุทานภายในว่า **อโห วัต อจฺจริย** ...โอ!...อัศจรรย์หนอๆ เห็นแล้วว่านี่ ธรรมที่เราเสาะแสวงหา เป็นอุทานธรรมที่เกิดขึ้นในขณะนั้นอย่างถึงใจ

ลุกขึ้นกราบพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ที่ถึงใจอยู่แล้วด้วยความถึงใจอีก พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ ตลอดจนข้อปฏิบัติอรรถธรรม เป็นความถึงใจอย่างที่สุด บุญคุณข้าวน้ำที่บิดามารดาตลอดจนสาธุชนทั้งหลายซบเลี้ยงมาเป็นความหมายแห่งมหาคุณโดยแท้จริง ธรรมปิติผุดขึ้นอัมเอบสุดจะประมาณได้

ระลึกถึงบุญคุณคำสอนของท่านพระอาจารย์มั่น ที่เป็นผู้เลี้ยงดูเรามาเป็นเวลานานด้วยอรรถ ด้วยธรรม ถ้าไม่มีท่านพระอาจารย์มั่นเพียงองค์เดียว การปฏิบัติของเราคงไม่มีในวันนี้ ท่านเป็นผู้รู้จริงทุกสิ่งอย่าง บุญคุณของท่านนี้เทิดทูนตลอดอนันตกาล

คำว่า **“พุทธสาวก”** ประจักษ์จิตอย่างแท้จริง

คำว่า **“ขาดสูญ”** เหมือนดังถูกตัดคอขาด ไม่มีวันนำมาติดต่อชีวิตได้แล้ว ทราบชัดด้วยการหยั่งทราบว่าเขาอย่างแท้จริง ไม่มีสองกับอันใด เรือแห่งชีวิตที่เคยลอยอยู่กลางแม่น้ำ ไม่มีภพให้ลอยอีกต่อไป รากเหง้าของมารถูกตัดทำลายแล้ว

เรือแห่งชีวิตที่เราเคยขี่มานาน ด้วยอำนาจแห่งกิเลส กรรม วิบาก อันเป็นประดุจลูกคลื่นนั้น เมื่อถึงชายฝั่งแล้ว เราก็ทิ้งเรือไม่แบกเรือขึ้นฝั่งไปด้วย

เรือคืออะไร ก็คือศีล คือธรรมทั้งหลายที่ปฏิบัติมา เป็นประดุจลำเรือ อาศัยปัญญาเป็นเครื่องนำทาง อาศัยพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องส่องทิศ อาศัยครูบาอาจารย์เพื่อเดินสู่จุดหมาย มีพระธรรมวินัยเป็นแผนที่ มีพระสงฆ์เป็นลูกเรือ เมื่อถึงฝั่งอย่างที่เราต้องการแล้ว ย่อมทิ้งเรือต่างๆ ไว้เบื้องหลัง เป็นเอกจิต เอกธรรม ชั่วนิรันดร์

จึงมานึกย้อนหลังเมื่อคราวที่เราสอนตน ด้วยการเอาหญิงลิเกมานึกเป็นครูสอน เมื่อครั้งบวชเข้ามาใหม่ว่า **“หญิงลิเกเหล่านี้ เขาร้องรำทำเพลงทั้งคืนทั้งวันไม่เห็นเหน็ดเหนื่อยนั้น บพทรรที่เปรียบนั้น มาประจักษ์ใจในคืนวันนี้ ธรรมดาหญิงลิเกผู้เพ็งจะเริ่มเรียนฟ้อนรำขับร้อง เมื่อขึ้นสู่เวทีย่อมประหวั่นพร่นพริ้ง เมื่อได้ยินเสียงดนตรีย่อมตกใจ มีกิริยาขกเงิน ย่อมขับร้องฟ้อนรำด้วยความยากลำบาก แม้จะพยายามตั้งใจ ก็ยังมีลีลาอันผิดพลาดพลั้งพลาดอยู่เสมอๆ**

แต่สำหรับหญิงนักลิเกผู้เชี่ยวชาญ ในศิลปการรำรำขับร้องดีแล้ว เมื่อก้าวขึ้นสู่เวที และได้ยินเสียงดนตรี ย่อมจะมีจิตใจฮึกเหิม ร่าเริงเบิกบาน ประกอบลีลาการรำรำได้อย่างคล่องแคล่ว เข้ากับจังหวะดนตรีโดยไม่ต้องตั้งใจ ไม่งกเงิน ประหนึ่ง

ว่าแข่งชาติมีมือออกไปเองตามปกติวิสัยของมัน น้อย่างใด พระผู้ประพฤติ ตามพระศาสดาด้วยความ
เทิดทูนเพื่อก้าวลงสู่พระนิพพานก็อย่างนั้น

แต่ก่อนเมื่อเรายังหนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้วยความยากลำบาก
ต้องมีสติสัมปชัญญะคอยควบคุม ต้องมีปัญญาคอยชี้ขาด แม้กระนั้นก็ยังผิดพลาด ย่อมมกเงินใน
ธรรมะสมาคม

แต่สำหรับผู้ฝึกจิตใจจนถึงที่สุดแล้ว ผ่านแล้ว บรรลุถึงจุดหมายแล้ว การปฏิบัติตามพระธรรม
วินัยกลายเป็นปกติวิสัย เป็นเครื่องอยู่อันสบายๆ ปฏิบัติอย่างสบายโดยไม่ต้องตั้งใจ เพราะการปฏิบัติ
เรื่องศีลาจารวัตรไม่ใช่เรื่องหนัก แต่เป็นธรรมเครื่องอยู่อันแสนสบาย ความอดทน ความเพียรตลอด
จนคุณธรรมข้ออื่นจึงเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ นี่คือผลแห่งการพากเพียรปฏิบัติด้วยการเอาชีวิต
เข้าแลก